

но измѣнила положението и на двѣтѣ армии: между французскитѣ генерали произлѣзли несъгласия, които се свършили съ това, че французската армия отстѣпила къмъ Алтенхаймъ, гдѣто и прѣминала обратно задъ Рейнъ. А Монтекукули, изба-

вень отъ опасността да бжде разбитъ или отхвърленъ къмъ Рейнъ, на който нѣмалъ мостъ, прѣслѣдвалъ французитѣ, нанесълъ имъ силно поражение, прѣминалъ въ Шрасбургъ на лѣвата страна на Рейнъ и прѣнесълъ войната въ Елзасъ.

§ 40.

Общъ изводъ върху начина и искуството на дѣйствиата на Тюренна.

Отъ разглѣжданието походитъ на Тюренна, особено послѣднитѣ четири, може въобще да заключимъ слѣдующето:

Тюреннъ по високитѣ си лични военни дарби толкова значително прѣвѣсхождалъ съвременнитѣ нему полководци, колкото и самитѣ му дѣйствия прѣвѣсхождали по искуството си общитѣ дѣйствия въ тѣзи времена на първоначалното развитие на методизма.

Най главното му качество, источникъ и основание на всичкото му искуство, била рѣдката проникателность, съ която той вѣрно и безпогрѣшно вниквалъ въ характера, слабоститѣ, цѣлитѣ и намѣренията на противницитѣ си, и върху тѣхъ основавалъ съображенията и дѣйствиата си. Той умѣялъ много искусно да се ползува отъ несъгласията, погрѣшкитѣ, бавността и нерѣшителността на противницитѣ си и, като дѣйствувалъ хитро, скрито и рѣшително, одържалъ надъ неприятеля важни успѣхи, въпрѣки слабостта на силитѣ си и неблагоприятнитѣ за него обстоятелства.

Той стоялъ по горѣ отъ фалшивитѣ военни понятия и прѣдрасждци на времето си: дѣйствувалъ въ всичкитѣ времена на годината безъ разлика, есень, зимѣ и пролѣтъ, както и лѣтъ, — билъ рѣшителенъ противникъ на обсадитѣ и заеманието на голѣмо число крѣпости, на дробението на силитѣ и на нерѣшителни-

тѣ, методически дѣйствия. Като обладалъ въ висока степенъ искуството за маневриране, като прѣвѣсхождалъ въ него всичкитѣ съвременни полководци, като умѣялъ чрѣзъ него да постига цѣльта си и да издържа успѣхи надъ неприятеля, — той дѣйствувалъ прѣимущественно съ свокупни сили, и — ако обстоятелствата позволявали или изисквали това — бързо и рѣшително, не само безъ да избѣгва боя, но и като го търсилъ »Този, който непрѣменно иска да избѣгне боя, — казвалъ той, — дава земята си на тогава, който всѣкакъ търси боя«. »Правете по малко обсади и влизайте по често въ бой, щомъ сте довели армията си въ прѣвѣсходство надъ неприятелската по броя и качеството на войскитѣ« (тѣй отговорилъ той на въпроситѣ на Кондѣ).

Като търсилъ боя, Тюреннъ обладалъ и тактическото искуство да одържа въ нето побѣда и да употребява войскитѣ въ него съобразно съ мѣстността и назначението на всѣки родъ войска. Пръвъ той почналъ да употребява въ сраженията фланговитѣ атаки и прѣдварително съобразенитѣ обходи.

Най послѣ, както всички велики полководци, той въ висока степенъ обладалъ дарбата да привързва къмъ себѣ си войскитѣ, да ги въодушевява и да ги подбужда на всевъзможни трудове, лишения и опасности:

Нѣкои погрѣшни распорѣждания или непонятни странности, които се